

زهر باقری

در گفت‌وگوی «جوان» با مدرس دانشگاه مطرح شد

لایحه جدید تجارت باطعمی زنده بر مذاق تجار

یک مدرس دانشگاه معتقد است: قانونگذار در تنظیم موادی از لایحه جدید تجارت بدون توجه به مبنای تفکر حقوقی و اقتصادی سیستم‌های موصوف (رومی – ژرمنی و کامن‌لا)، از هر یک از دو سیستم قسمتی را بر گرفته است و به نظر لایحه با طعمی زنده بر مذاق تجار، حقوقدانان و نیز معاملات روزمره غیر تجار مصوب شده است. اگر بخواهیم به‌صورت دقیق تر بگوییم این لایحه تأثیر آنچنانی در بهبود فضای کسب‌وکار نخواهد داشت.

■ ■ ■

اقتصادهای پیشرفته برای هموار کردن مسیر اقتصادی‌شان و افزایش بهره‌وری، از قوانین به‌روز و ناظر به نیازهای اقتصادی استفاده می‌کنند. در این راه وجود یک قانون کارآمد می‌تواند به بهبود وضعیت اقتصادی سرعت بخشد. در همین راستا لایحه جدید تجارت بعد از ۱۹ سال فرازنشیب در فروردین‌ماه ۱۴۰۳ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و به شورای نگهبان ارسال شد. کارشناسان اقتصادی بر این باورند لازم‌الاجراشدن لایحه جدید تجارت نمی‌تواند کمک چندانی به اقتصاد کشور کند. دراین‌باره روح‌الله کریمی، مدرس دانشگاه و حقوقدان در گفت‌وگو با «جوان» توضیحاتی ارائه داد.

■ **تقسیم‌بندی لایحه جدید تجارت در ۵ کتاب**

کریمی در توضیح تاریخچه لایحه جدید تجارت گفت: «لایحه جدید تجارت مصوب ۱۴۰۳/۱/۲۸ مجلس محترم شورای اسلامی، عمری قریب ۲۰سال دارد. کار کارشناسی گسترده‌ای روی آن انجام شده است و البته معایب یا بهتر بگوییم چالش‌های متعددی در کنار محاسن فراوان آن دارد. لایحه جدید تجارت در پنج کتاب ۱- قرار دادهای تجاری ۲- اسناد تجاری ۳- تجارت و قوانین حاکم بر آن ۴- اشخاص حقوقی و ۵- ورشکستگی تنظیم شده و دارای ۱۳۴۴ ماده است.»

■ **قانونی که مورد استفاده فعالان تجاری قرار نمی‌گیرد**
کریمی معتقد است که قانون باید بر اساس نیازهای جامعه باشد: «اساساً قوانین در بی تحولات اجتماعی و برای نظم بخشیدن به رفتار جمعی تصویب می‌شوند. نیازهای جامعه و ارتباطات میان افراد، نهاد حاکم را به وضع قانون و ایجاد تأسیس‌های حقوقی برای بهبود عملکرد ارتباط میان افراد سوق می‌دهد، یعنی این قانونگذار است که شیوه تعامل را بیان می‌کند. ملاحظه کنید که در تاریخ حقوق، وضع قواعد حقوقی حائز اهمیت است و مصوبات قانونی مؤخر بر نیازهای جامعه و بازار گانی و در جهت توسعه آن صورت گرفته است.»

این مدرس دانشگاه مثالی زد: «بحقوق اروپای میانه تا قرن ۱۵ میلادی از عقدی با نام «کامندا» که شباهت بسیار به مضاربه استفاده می‌کرد، رفته‌رفته، مجموعه سرمایه‌های افراد در اختیار یک یا چند عامل قرار گرفت و عاملان با اختیار بیشتر و آزادی عمل گسترده‌تر امکان ریسک‌پذیری و توسعه تجارت یافتند. در واقع این تاریخ تأسیس نهاد حقوقی «شرکت با مسئولیت محدود» است، نهادهی که از یک سو مسئولیت تجار را محدود به سرمایه به شرکت و اصل افتراق سرمایه شخصی و سرمایه شرکت را ایجاد کرد و از سویی موجب ریسک‌پذیری و توسعه تجارت شد.»

کریمی اضافه کرد: «این مقدمه را عرض کردم که بگویم بسیاری از مواد لایحه جدید تجارت به دور از نیازهای تجاری جامعه شکل گرفته است. برای نمونه تعهد یک‌طرفه در ۷ مواد ۷ به بعد به آن اشاره شده، تأسیس حقوقی در نظر قانونی فرانسه است که در حقوق مدنی ما به عنوان وعده یک طرفه بیع شناخته می‌شود، اما کاربرد چندانی در میان تجار ندارد. پیش‌بینی می‌شود چنین تأسیسی به دور از نیازهای بازار گانی جامعه است، یعنی مواردی را مثل تعهد یک‌طرفه پیش‌بینی کردند که فکر نمی‌کنیم، واقعاً نیاز جامعه باشد.»

این حقوقدان مورد دیگری رانام برد: «مثال دیگر مربوط به شرکت‌های مختلط‌اعم از سهامی‌عام یا خاص است. اگر آماری از اداره ثبت شرکت‌ها اخذ شود که چه تعداد شرکت مختلط فعال وجود دارد و اساساً این نوع شرکت دارای کاربرد در عرصه تجاری است یا خیر، مشخص می‌شود که آیا مقرره گذاری در خصوص آن ضروری خواهد بود؟ اینها انواعی از شرکت‌ها هستند که مورد استفاده فعالان تجاری قرار نمی‌گیرند.»

■ **وضع قانونی با دیدگاه‌های متعارض حقوقی**

کریمی از اثرات لایحه جدید تجارت بر اقتصاد گفت: «همیشه گفته شده است خطر، همزاد تجارت است. در واقع خطرپذیری افراد، آنها را به پای میدان تجارت وامی‌دارد. راه‌حلی‌های حقوقی در جهت کمیته کردن هزینه‌های معاملاتی به‌عنوان مانعی برای راهکارهای اقتصادی یا به تعبیری در کاهش خطرات در تجارت استفاده می‌شود. این اقدامات قانونگذار باید به نحوی باشد که میان منافع متعارض نیروهای بازار و تجارت سازش ایجاد کند.»

این مدرس دانشگاه ادامه داد: «به نظر یکی از ایرادات این لایحه خلط بسیاری از مباحث و دیدگاه‌های بعضاً متعارض حقوقی با یک‌دیگر است. به عبارتی مثلاً در سیستم رومی – ژرمنی (قانون نوشته) به تفکیک قراردادهای تجاری از قراردادهای مدنی توجه شده و قانون تجارت فعلی که الان حاکم است نیز بر این دیدگاه تدوین شده است. در سیستم حقوق کامن‌لا (قانون نانوشته) با دیدبانهی متفاوتی ناشی از تفاوت در سبک سیستم‌های اقتصادی، تجاری، جغرافیایی، فرهنگی و اقتصادی است به حقوق صرف‌کننده و قراردادهای تجاری توجه شده است.» کریمی اضافه کرد: «قانونگذار در تنظیم موادی از لایحه جدید تجارت بدون توجه به مبنای تفکر حقوقی و اقتصادی سیستم‌های موصوف (رومی – ژرمنی و کامن‌لا)، از هر یک از دو سیستم قسمتی را بر گرفته است و به نظر لایحه با طعمی زنده بر مذاق تجار، حقوقدانان و نیز معاملات روزمره غیر تجار مصوب شده است. اگر بخواهیم به صورت دقیق تر بگوییم این لایحه تأثیر آنچنانی در بهبود فضای کسب‌وکار نخواهد داشت.»

این حقوقدان نمونه‌ای را تشریح کرد: «برای مثال مواد ۱۰۱۵ به بعد از لایحه قبلی به مبحث گروه اقتصادی با منافع مشترک پرداخته که دارای سابقه تقنینی در ماده ۷ قانون برنامه پنجم توسعه بوده است. به نظر در اینجا تلاش قانونگذار برای ایجاد تأسیس حقوقی JV جوینت ونچر joint venture بوده است، این درحالی‌است که به اقسام آن و فلسفه کاربردی جوینت ونچر قراردادی (تلفیق سرمایه بدون ایجاد شخصیت حقوقی مشترک است) و جوینت ونچر شرکتی (ایجاد شرکتی با شخصیت حقوقی مستقل و تک منظوره یا همان SPV) چندان توجه نشده است.»

■ **توسعه و حمایت از زیر ساخت‌ها**

کریمی رونق‌بخشی به اتاق‌های شهرستان‌ها را پیشنهاد داد: «به نظر نیاز اساسی تجارت را می‌توان در ایجاد زیرساخت‌های لازم جهت سرمایه‌گذاری منابع مالی، رشد بخش مالی اقتصاد و در نهایت توسعه بخش واقعی تولید جست‌وجو کرد. یکی از لازمه‌های ایجاد زیرساخت مناسب برای تجارت، رونق‌بخشی به اتاق‌های شهرستان و مرکززدایی راه‌اندازی یا اورهال پایلگاه‌ها و پتروشیمی، استخراج معادن و فرآوری و کشاورزی مدرن و اراده حاکمیت به معنی عام و رؤسای جمهور به عنوان بالاترین مقام اجرایی، به جز سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ که شاهد جهش بر این امر بودیم، حضورمان در آفریقا بسیار ناچیز است؟ قبل از پاسخ به این پرسش اشاره‌ای به تجارت شش ماه ایران با آفریقا خواهیم داشت.»

گزارش یک‌ وحید عظیم‌نیا

| روزنامه جوان | شماره ۷۱۵۲

اقتصاد

سرویس اقتصادی۴۰۶۰۸۵۲۳

دولت چهاردهم، میوه عضویت دولت سیزدهم را در «بریکس» می‌چیند؟

جنوب علیه شمال در بریکس!

وزیر اقتصاد: درباره بریکس اتفاقات مهمی در جهان در حال وقوع است و پس از ۶۰ سال اتحاد جنوبی‌ها علیه شمالی‌ها در حال شکل‌گیری است

بیش از ۳۰ رئیس‌جمهور و رهبر کشورها در اجلاس بریکس شرکت کرده بودند و همایشی جدی بود که همه سران کشورها از «جنوب جهانی» یاد می‌کردند. در واقع این کشورها می‌خواهند در مقابل سلطه بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول و اقتدار دلار قدرت خود را نشان دهند و فرق آن با ۶۰سال قبل این است که در بریکس دو قدرت از پنج قدرت اقتصادی بزرگ جهان، یعنی چین و هند و همچنین دو اقتصاد نوظهور جهانی یعنی آفریقای جنوبی و برزیل و دیگر کشور‌های قدرتمند نظیر روسیه حضور دارند

عبدالناصر همتی که در دولت دوازدهم سکاندار بانک مرکزی بود و این دولت با تورم ۶۰ درصدی تحویل داده شد و در سه سال دولت سیزدهم، از هیچ اظهارنظر و نقد و حمله به دولت دریغ نمی‌کرد، راهی نشست گروهی شد که ایران با تلاش‌های آن دولت، عضو ش شده است؛ و اعضای این گروه درباره ناکارآمدی سازوکارهای مالی، اقتصادی و همچنین یکجانبه‌گرایی غربی‌ها در نظم بین‌الملل جهانی، نقطه‌نظر مشترک دارند. همتی درخصوص مسائل اقتصادی اجلاس بریکس و دیدارهای حاشیه‌ای‌ها به ایرنا گفته است: «دیدارهای حاشیه‌ای مهمی در اجلاس بریکس به انجام رسید که از آن جمله با رئیس‌جمهور روسیه، رئیس‌جمهور چین، نخست‌وزیر هند و رئیس‌جمهور آفریقای جنوبی بحث‌های مهمی در خصوص روابط اقتصادی داشتیم، این چهار کشور برای ما بسیار مهم هستند. در این دیدارها قول‌های مساعدی از سوی سران کشورهای یادشده برای حل مشکلات و روابط اقتصادی داده شد که آنها را بسیار مثبت ارزیابی می‌کنم.»

وی از استقبال اعضای بریکس به خصوص چین و روسیه در خصوص مسائل اقتصادی صحبت کرده و گفته است: «به طور مثال با کشور روسیه ترازون تجاری نداریم و آقای پوتین قول داد این مشکل را پیگیری کند، همچنین با چین پروژه‌هایی تعریف کرده‌ایم که رئیس‌جمهور چین نیز قول مساعد برای پیگیری داد.»

وزیر اقتصاد که در کارنامه‌اش مدیریت معاوت سیاسی صداوسیم و سوگیری سیاسی نیز دارد، به یک اتفاق مهم در جهان اشاره کرده است؛ اتفاقی که از آن به عنوان «جنوب علیه شمال» یاد می‌کنند. منظور گروه بریکس را با پیوستن جمهوری اسلامی ایران به این گروه اعلام کرد و ایران رسماً عضو بریکس – گروه فرارقه‌ارهای با حضور قدرت‌های نوظهور اقتصادی برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی – شد. معاون سیاسی وقت دفتر رئیس‌جمهور، همنان ایام، عضویت دائم کشورمان را در گروه اقتصاد‌های نوظهور جهانی، یک پیشرفت تاریخ‌ساز و موفقیت استراتژیک برای سیاست خارجی جمهوری اسلامی دانست، البته تقویت روابط سیاسی و تجاری با کشورهای همسایه و نیز متحدان در شرق، رویکرد دولت سیزدهم با هدف گشایش‌های اقتصادی و خنثی‌سازی تحریم‌های تحمیلی غرب به مردم بود که عضویت در بریکس هم در همین قالب تعریف می‌شود. حرکت‌های این گروه به عنوان یک تشکل نوظهور و نقش‌آفرینی آن در دنیای چندقطبی، نشان داده است می‌توان با چنین زیربنای فکری، نظم‌کنونی حاکم بر نظام بین‌الملل، مخصوصاً در حوزه اقتصاد را به چالش کشید. حال رئیس‌دولت چهاردهم، در جریان شرکت در شانزدهمین اجلاس سران بریکس، این گروه را «وحدت کشورهای عضو در مقابل یکجانبه‌گرایی» می‌خواند و وزیر امور اقتصادی و دارایی کابینه‌اش نیز معتقد است بریکس در آینده به یک قطب مهم اقتصادی – سیاسی در جهان مبدل خواهد شد و باید جایگاه ایران را در بریکس تقویت کنیم.

دقیقاً ۴۳۰روز قبل یعنی دوم شهریور سال گذشته، رئیس‌جمهور آفریقای جنوبی که کشورش میزبان بزرگ‌ترین گروه‌های سران کشورهای جهان غیرغربی در چارچوب «بریکس» بود و از ۳۱مرداد تا دوم شهریور ۱۴۰۲ در منطقه مالی «سندون تون» ژوهانسبورگ برگزار شد، در یک نشست خبری مشترک با سران کشورهای روسیه، چین، برزیل و هند موافقت گروه بریکس را با پیوستن جمهوری اسلامی ایران به این گروه اعلام کرد و ایران رسماً عضو بریکس – گروه فرارقه‌ارهای با حضور قدرت‌های نوظهور اقتصادی برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی – شد. معاون سیاسی وقت دفتر رئیس‌جمهور، همنان ایام، عضویت دائم کشورمان را در گروه اقتصاد‌های نوظهور جهانی، یک پیشرفت تاریخ‌ساز و موفقیت استراتژیک برای سیاست خارجی جمهوری اسلامی دانست، البته تقویت

بیش از ۳۰ رئیس‌جمهور و رهبر کشورها در اجلاس بریکس شرکت کرده بودند و همایشی جدی بود که همه سران کشورهای روسیه، چین، برزیل و دیگر کشورهای قدرتمند نظیر روسیه حضور دارند.» وزیر اقتصادی دولت پیشگین معتقد است: «بریکس به یک قطب مهم اقتصادی و سیاسی در جهان و اقتدار دلار قدرت خود را نشان دهند و فرق آن با ۶۰سال قبل این است که در بریکس دو قدرت

از پنج قدرت اقتصادی بزرگ جهان یعنی چین و هند و همچنین دو اقتصاد نوظهور جهانی یعنی آفریقای جنوبی و برزیل و دیگر کشورهای قدرتمند نظیر روسیه حضور دارند.» وزیر اقتصادی دولت پیشگین معتقد است: «بریکس به یک قطب مهم اقتصادی و سیاسی در جهان و اقتدار دلار فرامهم کنیم تا ضمن حل مشکلات

از پنج قدرت اقتصادی بزرگ جهان یعنی چین و هند و همچنین دو اقتصاد نوظهور جهانی یعنی آفریقای جنوبی و برزیل و دیگر کشورهای قدرتمند نظیر روسیه حضور دارند.» وزیر اقتصادی دولت پیشگین معتقد است: «بریکس به یک قطب مهم اقتصادی و سیاسی در جهان و اقتدار دلار فرامهم کنیم تا ضمن حل مشکلات

فرصت توسعه روابط تجاری با آفریقا همیشگی نیست

دولت چهاردهم آفریقا را در باید

به دلیل استعمار و زمینه منفی ذهنی مردم آفریقا از کشور‌های استعمارگر در قرون گذشته و تاریخ همراه با احترام ایرانیان در آفریقا، نگاهی مثبت نسبت به تجار، صنعتگران و سرمایه‌گذاران ایرانی در بین مردم کشور‌های مختلف آفریقای و جود دارد. کشور ما نیز در زمینه‌های مختلف توانمندی تکنولوژیکی و تجربیات کافی دارد و بازار آفریقا نیز در اکثر موارد کالای ایرانی را در سبد محصولات مصرفی خود نیاز دارد، پس مشکل کجاست که با وجود زمینه‌های ذهنی، توان فنی و تجاری و اراده حاکمیت تجارت‌مان با کشورهای آفریقای حتی به یک هزاره تاریکی قاره نمی‌رسد؟ موضوعاتی که بارها درباره آن صحبت شد و تا حدودی قدم‌هایی نیز در این زمینه‌ها برداشته شد اما کافی نبود. راه اندازی خطوط غلظ، استخراج نفت، پر تکرار و مستمر به کشورهای آفریقای، از شمال، غرب، مغرب، شرقی و جنوب این قاره، معرفی کالاهای ایرانی و آفریقای به هم با برگزاری رویدادها، راه‌اندازی مسیرهای اطلاع‌رسانی مؤثر، دادن سوبسید برای صادرات به آفریقا برای مدتی محدود تا شناخته شدن کالا در بازار، راه‌اندازی مسیرهای جابه‌جایی پول، معرفی و پیگیری انجام پروژه‌ها در آفریقا به صورت BOT یا BOO، سرمایه‌گذاری مشترک، راه‌اندازی برند مشترک و تولید مشترک، راه‌اندازی پلایشگاه، خطوط CNG، تولید دارو، گردشگری، استخراج معادن با نگاه مشترک و تقویت دیپلماسی اقتصادی، به گونه‌ای که تاجر ما که عادت کرده کالای خود را جلوی در کارخانه یا به صورت FOB در بندار ما بفروشد، منافع خود را در فروش در مقصد و در بازارهای هدف ببیند که این موضوع می‌تواند در زنجیره تأمین سودآوری داشته باشد و به سمت زنجیره ارزش، تاجر را با تقویت بسته بندی و توجه به دافقه مشتری و کشش بازار سوق دهد.

بازار آفریقا، بازاری است که در آن دارو، مواد غذایی، سوخت، خودرو، صنایع نیروگاهی، صنایع دریایی، مشتقات نفتی، کاشی و سرامیک و مصالح ساختمانی، فرآوری طلا، جواهرسازی، شیرلات، لوازم خانگی، پوشاک و کفش، لوازم الکتریکی، ظروف پلاستیکی و شیشه‌ای علاوه بر آهن فولاد، قیر و ایزر نوره خریدار تا خواهان دارد و اتاق‌سایر کشورها بر آن متمرکز شده‌اند و مانیز تا دیر نشده است باید بر آن متمرکز کنیم و تجارت صنعتگران ما نقش آفرینی جدی و با سرعت و شتاب چندین برابری داشته باشد تا به صادرات بیش از ۲۰میلیاردی با این قاره برسیم.

■ **عمده‌ترین کالاهای صادراتی ایران به آفریقا**

در نیمه نخست اسال عمده‌ترین کالای صادراتی کشورمان محصولات فولادی،اوره و قیر بوده است. از میان ۵۴کشور آفریقای، ۳۳ کشور خریدار کالای ایرانی بودند که کشور، غنا مهم‌ترین مقصدصادراتی در نیمه نخست اسال بود که بیش از ۹۷درصد کالای صادر شده به این کشور محصولات فولادی و شمش آهن را شامل می‌شد.صادرات شش‌ماهه ایران به قاره آفریقا ۸۹۰هزار و ۷۵۳تن کالا به ارزش ۳۲۴ میلیون و ۳۵۶هزار و ۵۲۷دلار بود و واردات از این قاره، در این مدت نیز ۳۲۱هزار و ۵۰۶تن به ارزش ۴۹ میلیون و ۷۳۸هزار و ۱۴۴دلار بوده است.

بیشترین محصول صادراتی محصولات فولادی و آهن با ۳۴۵هزار و ۸۹۷تن به ارزش ۱۶۳ میلیون و ۸۲۸هزار و ۷۲۸دلار، کوره ۲۵۴هزار و ۳۵۰تن به ارزش ۷۱ میلیون و ۱۱۷هزار و ۱۷۷دلار، قیر مخلوط‌های قیری با ۱۱۴هزار و ۷۵۹تن به ارزش ۳۸ میلیون و ۳۹۳هزار و ۱۶۵دلار، مواد غذایی، محصولات دمی لبنی ، شیلاتی و کشاورزی با ۳۴هزار و ۴۹۷تن و به ارزش ۱۰۱ میلیون و ۶۴۱هزار و ۵۴دلار و گچ و سیمان با ۱۰۷هزار تن به ارزش ۳ میلیون و ۲۰۸هزار و ۷۶۴دلار بوده است.

■ **شرکای تجاری ایران در قاره آفریقا**

در نیمه نخست اسال، ۳۳ کشور مقصد صادرات کالاهای ایرانی به آفریقا و ۱۵ کشور نیز فروشنده کالا به ایران بودند.

روح‌الله لطیفی

کارشناس اقتصادی

